A5/78

ΠΑ.ΣΟ.Κ.

ανδρεας γ. παπανδρεου

συνεντευξη για την ΕΟΚ

(σεπτεμβρης 1977)

πανελληνιο σοσιαλιστικο κινημα

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ἀνδρέα γ. παπανδρέου

συνέντευξη γιά τήν ΕΟΚ

(οἰκονομικός ταχυδρόμος
ἀρ. 1221-1222
σεπτέμβρης 1977)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
Α5/1978

Ἐκδότης: Ἐπιτροπή Ἐκδόσεων ΠΑ.ΣΟ.Κ.
Ἔκδοση: Πρώτη
Κωδ. ἀρ.: Α5/78
Κείμενα: Ἀνδρέας Γ. Παπανδρέου
Διορθώσεις: Χάρη Σταθάτου
Ἐπιμέλεια: Μιχάλης Δωρῆς
Ἐξώφυλλο: Μιχάλης Δωρῆς
Φωτοστοιχειοθεσία: Φωτόγραμμα ΕΠΕ
Ἐκτύπωση: Λιθογραφεῖο Νικ. Δέρβη
© Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα – ΠΑ.ΣΟ.Κ.

1η Ἐρώτηση: *Ἡ πρόθεση τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. νά ἐμφανιστεῖ σάν κόμμα ἐξουσίας, σάν ὁ πολιτικός φορέας τῆς ἀλλαγῆς στήν Ἑλλάδα, προκαλεῖ ὁρισμένα ἐρωτήματα γιά τή συνολική ἐναλλακτική λύση πού προτείνει στό οἰκονομικό ἐπίπεδο, ὅπως καί γιά τίς ἀπαντήσεις πού δίνει στή σειρά τῶν σημερινῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων τῆς χώρας. Εἶναι γνωστή ἡ θέση τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. γιά τήν ἐξάρτηση τῆς Ἑλλάδας ἀπό τά ἰμπεριαλιστικά κέντρα. Ἡ ἄρνηση τῆς ἔνταξης στήν ΕΟΚ στηρίζεται μάλιστα στήν ἀνάγκη, πού διατυπώθηκε καί πάλι στήν ὁμιλία σας στό Ρέθυμνο, νά διαμορφωθεῖ μιά αὐτόνομη ἐθνική ἀναπτυξιακή πολιτική. Ἀπό τή μεριά τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς ἔνταξης, ἀντιτάσσονται δύο ἐπιχειρήματα –ἔστω κι' ἄν δέν διατυπώνονται πάντα σαφῶς– πού εἶναι κεντρικά γι' αὐτή τή συζήτηση:*
α) ὅτι ὁ καταμερισμός τῆς παραγωγῆς σέ παγκόσμια κλίμακα δέν ἐπιτρέπει μία αὐτόνομη ἀναπτυξιακή πολιτική ἀλλά ἀντίθετα ἐπιβάλλει μία συνεργασία σέ εὐρύτερα γεωγραφικά σύνολα ἀπό τό ἐθνικό κράτος, καί β) ὅτι ὁποιαδήποτε ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς καί τῆς παραγωγικότητας σέ μία χώρα σάν τήν Ἑλλάδα, δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς τά κεφάλαια καί τήν τεχνολογία τῶν ξένων ἐπενδυτῶν καί χωρίς τή βοήθεια τῶν ἀναπτυγμένων χωρῶν, πού στήν προκειμένη περίπτωση ἐκφράζεται μέ τήν ἀντίστοιχη πολιτική τῆς ΕΟΚ. Ἀπό τή στι-

γμή πού τά κράτη –τοῦ λεγόμενου τρίτου κόσμου– πού ἐπέλεξαν καί ἐφάρμοσαν μία αὐτόνομη ἀναπτυξιακή πολιτική, εἶναι κατά κανόνα σημαντικοί ἐξαγωγεῖς πρώτων ὑλῶν, τίθεται τό ἐρώτημα σέ ποιό ὑλικό ὑπόβαθρο μπορεῖ νά στηριχθεῖ γιά τήν Ἑλλάδα αὐτή ἡ αὐτονομία, καί σύμφωνα μέ τίς παραπάνω ἀντιρρήσεις, σέ ποιό βαθμό εἶναι δυνατή ἡ ἀνεξαρτοποίηση τῆς παραγωγῆς ἔτσι ὥστε, ὅπως εἴπατε στό Ρέθυμνο, νά μπορεῖ ἡ πολιτεία νά ἔχει τήν ἀπαραίτητη ἰσχύ γιά νά ἐπεμβαίνει στίς διεθνεῖς μετακινήσεις ἐμπορευμάτων καί κεφαλαίων μέ ἕνα ἀποφασιστικό τρόπο; Καί ἐπίσης ποιοί θά εἶναι σέ τέτοιες συνθῆκες οἱ δεσμοί μέ τήν ΕΟΚ καί τίς χῶρες τῆς Μεσογείου;

Ἀπάντηση: Ὑπάρχει, φοβοῦμαι, μεγάλη σύγχιση γύρω ἀπό τήν ἔννοια τοῦ ὅρου «αὐτόνομη ἐθνική ἀναπτυξιακή πολιτική». Γιά νά γίνει κατανοητός πρέπει νά τόν ἀντιδιαστείλουμε μέ τόν ὅρο «ἐξαρτημένη ἀναπτυξιακή πολιτική». Ἡ ἀντιδιαστολή ἀναφέρεται στό κέντρο ἤ τά κέντρα ἀποφάσεων γιά τήν ἀξιοποίηση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας, κέντρο ἤ κέντρα δηλαδή, πού καθορίζουν τόν ρυθμό, τήν κατεύθυνση καί τήν δομή τῆς συσσώρευσης κεφαλαίου (δηλαδή, τῶν ἐπενδύσεων). Τό ἐρώτημα εἶναι: Οἱ κρίσιμες αὐτές ἐθνικές ἐπιλογές θά γίνονται ἀπό ξένα κέντρα ἀποφάσεων –τίς πολυεθνικές καί τίς Βρυξέλλες– ἤ θά γίνονται ὑπεύθυνα ἀπό ὄργανα πού ἐλέγχονται ἀπό τόν ἑλληνικό λαό;

Ἔχουμε πολλές φορές τονίσει πώς ἡ ἑλληνική κοινωνική καί οἰκονομική δομή ἔχει τά χαρακτηριστικά ἑνός περιφερειακοῦ καπιταλιστικοῦ σχηματισμοῦ. Στή χώρα μας, ὁ καπιταλιστικός τρόπος παραγωγῆς δέν ἔχει ἐξαφανίσει τίς προκαπιταλιστικές μορφές παραγωγῆς σ' ἕνα μεγάλο φάσμα τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας (γεωργία, κτηνοτροφία, βιοτεχνία, μικρεμπόριο, κ.λ.π.). Ταυτόχρονα, οἱ ὅροι ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου ἀνάμεσα στά βιομηχανικά καί τά ἀγροτικά προϊόντα εἶναι ληστρικοί γιά τούς ἀγρότες μας, ἐνῶ οἱ ὅροι ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου (ἀνάμεσα στά ἑλληνικά προϊόντα καί τά προϊόντα τῶν μητροπολιτικῶν κέντρων τῆς Δύσης) εἶναι χαρακτηριστικοί τῆς «ἄνισης ἀνταλλαγῆς» καί διευκολύνουν τήν φυγάδευση κοινωνικοῦ πλεονάσματος ἀπό τήν χώρα μας πρός τά μητροπολιτικά κέντρα. Παράλληλα, οἱ παραγωγικές δυνάμεις τῆς χώρας μας ἀναπτύσσονται μέ ἀνισομέρεια καί γίνεται κάθε μέρα καί πιό ἔντονη ἡ ἐξωστρέφεια τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἡ τάση της νά γίνει συμπληρωματική προέκταση τῶν μητροπολιτικῶν οἰκονομιῶν τῆς Δύσης. Ἡ παραγωγή κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτη. Ἡ γεωργία παραμένει ὑπανάπτυκτη καί στατική. Οἱ ὑπηρεσίες ἔχουν διογκωθεῖ σέ ἐντυπωσιακά ἐπίπεδα. Τό ἐμπορικό ἰσοζύγιο εἶναι ἐντυπωσιακά ἐλλειμματικό.

Αὐτός ὁ περιφερειακός χαρακτήρας τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς διαμόρφωσης κέντρου ἤ κέντρων ἀποφάσεων, γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς χώρας, «ἐκτός Ἑλλάδος». Εἶναι ἀποτέλεσμα, δηλαδή, τῆς ἐξάρτησής μας στό ἐπίπεδο τῶν «σχέσεων παραγωγῆς». Στρατηγικός στόχος τοῦ

ΠΑ.ΣΟ.Κ. εἶναι ἡ διαμόρφωση ἑλληνικῶν κέντρων ἀποφάσεων πού ἀφοροῦν στήν οἰκονομική καί κοινωνική ἀνάπτυξη τῆς χώρας, – δηλαδή στήν διαμόρφωση τῶν συνθηκῶν ἐκείνων πού θά ἐπιτρέψουν στόν ἑλληνικό λαό νά κάνει ἐκεῖνος τίς μεγάλες ἐθνικές ἐπιλογές. Κι' αὐτό εἶναι προϋπόθεση γιά τήν προώθηση μιᾶς ἰσομεροῦς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης, πού θά μᾶς ἐπιτρέψει νά ξεπεράσουμε τόν περιφερειακό, ἐξωστρεφή χαρακτήρα τῆς οἰκονομίας μας καί νά θεμελιώσουμε μιάν αὐτοδύναμη, αὐτοκεντρωμένη οἰκονομία, πού νά εἶναι δυνατό νά ἀναπαράγει τή δομή της.

Αὐτή ἡ ἐπιδίωξη δέν ἔχει καμμιά ἀπολύτως σχέση μέ τήν ἀνεδαφική καί ἀφελή ἐπιδίωξη τῆς αὐτάρκειας. Τό θέμα γιά μᾶς δέν εἶναι ἄν θά παραμείνουμε μέσα στό σχῆμα τοῦ καταμερισμοῦ τῆς παραγωγῆς σέ παγκόσμια κλίμακα. Μόνον ἀφελεῖς μποροῦν νά ὑποστηρίξουν ὅτι εἶναι δυνατή ἡ ἀπομόνωση μιᾶς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἀπό τό παγκόσμιο οἰκονομικό σύμπλεγμα. Τό θέμα γιά μᾶς εἶναι μέ ποιούς ὅρους θά συμμετέχουμε στήν παγκόσμια οἰκονομική δομή: Ἄν θά συμμετέχουμε δηλαδή σάν φτωχοί συγγενεῖς ἤ σάν ὁλοκληρωμένη καί αὐτοδύναμη οἰκονομία. Ἡ διαμόρφωση μιᾶς αὐτόνομης ἐθνικῆς ἀναπτυξιακῆς πολιτικῆς ἀποτελεῖ τή μόνη ἐγγύηση γιά τή συμμετοχή μας κάτω ἀπό ὅρους πού νά συμφέρουν τή χώρα καί τό λαό μας. Ποιός μπορεῖ νά ἀμφισβητήσει, π.χ. ὅτι χῶρες σάν τή Σουηδία καί τή Νορβηγία –πού ὅπως εἶναι γνωστό δέν ἀνήκουν στήν ΕΟΚ– καί ἐνταγμένες στήν παγκόσμια οἰκονομική δομή

εἶναι καί ἀκολουθοῦν αὐτόνομη, ἐθνική ἀναπτυξιακή πολιτική. Ἐπιμένω σ' αὐτό, γιατί ἡ ἐρώτησή σας φαίνεται νά στηρίζεται στό ψευτοδίλημμα: ἤ ἔνταξη στήν ΕΟΚ ἤ ἀπομόνωση. Ἕνα τέτοιο δίλημμα ποτέ δέν ἀντιμετωπίστηκε ἀπό τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. Ἐμεῖς λέμε: αὐτόνομη, ἐθνική ἀναπτυξιακή πολιτική γιά τήν πρόσφορη, καί συμφέρουσα τό λαό καί τή χώρα, συμμετοχή στήν παγκόσμια οἰκονομική δομή. Καί εἶναι θέση μας βέβαια, πώς σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν Ἑλλάδα (πού εἶναι περιφερειακή χώρα τοῦ καπιταλισμοῦ) ἡ ἔνταξη στήν ΕΟΚ ἀντιστρατεύεται τή διαμόρφωση μιᾶς αὐτόνομης, ἐθνικῆς ἀναπτυξιακῆς πολιτικῆς καί ὁδηγεῖ σέ μιά μορφή συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδας στήν παγκόσμια οἰκονομική δομή, πού ἔρχεται σέ σύγκρουση μέ τά μακροπρόθεσμα συμφέροντα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Τό ἐπιχείρημα, ὅτι «ὁποιαδήποτε ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς καί τῆς παραγωγικότητας σέ μιά χώρα σάν τήν Ἑλλάδα, δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς τά κεφάλαια καί τήν τεχνολογία τῶν ξένων ἐπενδυτῶν καί χωρίς τή βοήθεια τῶν ἀναπτυγμένων χωρῶν, πού στήν προκειμένη περίπτωση ἐκφράζεται μέ τήν ἀντίστοιχη πολιτική τῆς ΕΟΚ», εἶναι κι' αὐτό διαμορφωμένο ἔτσι ὥστε νά ὁδηγεῖ στό ψευτοδίλημμα: ἤ ἔνταξη στήν ΕΟΚ ἤ ἀναστολή τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας. Ἀλλά τό ἐπιχείρημα εἶναι σαθρό ἀπό πολλές πλευρές, πού θά ἐξετάσουμε πάρα κάτω.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα, τό ἐπιχείρημα περιέχει μιά ταυτολογία: ἀναφέρεται «σέ μιά χώρα σάν τήν Ἑλλάδα». Μέ τήν ἑλληνική ἐμπειρία συνδυάζει, ἀπό τό 1960

περίπου καί ὕστερα, τήν «ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς καί τῆς παραγωγικότητας» μέ τήν εἰσβολή τοῦ ξένου πολυεθνικοῦ κεφαλαίου καί τήν κατάκτηση ἀπ' αὐτό τῶν στρατηγικῶν τομέων τῆς οἰκονομίας μας. Τό γεγονός ὅτι τέτοιο δρόμο πῆρε ἡ ἀνάπτυξη στήν Ἑλλάδα δέν σημαίνει ο ὔ τ ε ὅτι ἦταν ὁ καλύτερος δυνατός, ο ὔ τ ε ὅτι μπορεῖ ἤ πρέπει νά συνεχιστεῖ. Ὅμως, τό γεγονός αὐτό ἔχει προσδιορίσει καί τή νοοτροπία μας, δηλαδή, τίς «προσλαμβάνουσες παραστάσεις» τῆς γενιᾶς μας. Κάθε ἀλλαγή πορείας, ἀλλαγή τῆς γραμμῆς τῆς χώρας, δημιουργεῖ ἕνα κάποιο αἴσθημα «ἀνασφάλειας», ὁδηγεῖ στό ἐρώτημα: «βγαίνει πέρα»; Καί ὅμως, ἡ ἀπάντηση εἶναι καταφατική. Ἀσφαλῶς «βγαίνει πέρα». Καί εἶναι σήμερα ὥριμος ὁ ἐργαζόμενος λαός τῆς Ἑλλάδας νά ἐπανεξετάσει τήν πορεία τῆς χώρας, νά ἐρευνήσει τή δυνατότητα διαμόρφωσης μιᾶς στρατηγικῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης διαφορετικῆς ἀπ' αὐτή πού χάραξε ἡ δεξιά στήν Ἑλλάδα. Κι' αὐτό, γιατί οἱ ἀρνητικές ἐπιπτώσεις τῆς «πεπατημένης» ἔχουν ἤδη γίνει ὀδυνηρά αἰσθητές: Ἐντεινόμενη ἀνισοκατανομή τοῦ πλούτου καί τοῦ εἰσοδήματος, ἀνεργία καί μετανάστευση, πληθωρισμός, κερδοσκοπία, ἐρήμωση τῆς ὑπαίθρου, καταλήστευση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου, ρύπανση τοῦ περιβάλλοντος, κ.λ.π.

Χωρίς νά θέλουμε νά ὑποδείξουμε τή Γιουγκοσλαβία σάν πρότυπο γιά τήν Ἑλλάδα, ἀξίζει νά ρωτήσουμε: Ποιά ξένα κεφάλαια, ποιῶν ξένων ἐπενδυτῶν, συνέβαλαν στήν ἀδιαμφισβήτητη ἀνάπτυξή της; Πῶς τἄβγαλε πέρα ἡ Γιουγκοσλαβία; Δέν εἶχε κἂν

τήν τύχη τῆς Βουλγαρίας, ὅπου ἡ Σοβιετική Ἕνωση συνέβαλε ἐνεργά στή μεταφορά τῆς προχωρημένης της τεχνολογίας. Ἀναφέρω τό παράδειγμα μόνο γιά νά ἐπισημάνω πώς εἶναι μύθος, ὅτι δέ μποροῦμε νά τά βγάλουμε πέρα χωρίς «νονούς». Ἀλλά ἄς δοῦμε τό πρόβλημα ἀπό πιό κοντά.

Ἡ διάκριση ἀνάμεσα στά κ ε φ ά λ α ι α καί τήν τ ε χ ν ο λ ο γ ί α τῶν ξένων ἐπενδυτῶν εἶναι χρήσιμη στήν ἀνάλυση τῆς συμβολῆς τους στήν οἰκονομία μιᾶς «ἀναπτυσσόμενης» χώρας σάν τήν Ἑλλάδα. Ὅμως, δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε πώς, στό μέτρο πού μιλᾶμε γιά ἄ μ ε σ ε ς ἐ π ε ν δ ύ σ ε ι ς –κι' ὄχι ἁπλῶς γιά χρηματοδότηση– ἡ τεχνολογία εἶναι ἐ ν σ ω μ α τ ω μ έ ν η στά κεφαλαιουχικά ἀγαθά πού εἰσάγονται. Ἡ πραγματοποίηση ἄμεσων ἐπενδύσεων ἀπό πολυεθνικές σέ μιά χώρα σημαίνει ταυτόχρονα κ α ί εἰσαγωγή κεφαλαίου κ α ί εἰσαγωγή τεχνολογίας. Ἡ εἰσαγωγή κεφαλαίου μ' αὐτή τή μορφή ἀντισταθμίζεται μέ τήν ἀ έ ν α η ἐκροή συναλλάγματος (ἐπαναπατρισμό τοῦ κεφαλαίου καί τῶν κερδῶν), δηλαδή κεφαλαίου. Εἶναι πασίγνωστο καί δέν χρειάζεται νά τονιστεῖ ξανά, πώς ἡ ἐξαγωγή κεφαλαίου πού πραγματοποιοῦν οἱ πολυεθνικές δέν περιορίζεται στόν ἐπαναπατρισμό τοῦ πραγματικοῦ κεφαλαίου πού ἐπένδυσαν καί στά πραγματικά τους κέρδη. Ὅπως ἔχω ἐπισημάνει ἀρκετές φορές στή Βουλή, οἱ πολυεθνικές διαθέτουν παντοδύναμους μηχανισμούς γιά τήν ἐξαγωγή κεφαλαίου σέ ἔκταση, πού λίγη σχέση μόνο ἔχει μέ τό πραγματικό κεφάλαιο πού ἐπένδυσαν καί τά κέρδη πού ἀληθινά πραγματοποίησαν. Εἶχα μάλιστα κάποτε ὀνομάσει

τό νόμο 2687, νόμο γιά τήν προστασία ὄχι τῆς εἰσαγωγῆς ἀλλά τῆς ἐξαγωγῆς συναλλάγματος. Μέ βάση τά ἐπίσημα στοιχεῖα τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου τῶν ΗΠΑ, ἔχει καταστεῖ σαφές, πώς οἱ μητροπολιτικές χῶρες πού ἐπενδύουν κεφάλαια στίς «ἀναπτυσσόμενες» χῶρες ἐπαναπατρίζουν μέσα σέ 15 περίπου χρόνια δύο φορές περίπου τό ἐπενδυμένο κεφάλαιο. Τά στοιχεῖα αὐτά εἶναι ἀδιάσειστα. Καί τό συμπέρασμα εἶναι ἀδιαμφισβήτητο. Πώς οἱ μητροπόλεις τοῦ καπιταλισμοῦ προώθησαν τή δική τους ἀνάπτυξη μέσα ἀπ' τή μεταφορά κοινωνικοῦ πλεονάσματος ἀπό τίς «ἀναπτυσσόμενες» χῶρες.

Ἀπ' αὐτή τήν πλευρά, κατά συνέπεια, εἶναι πολύ προτιμότερος ὁ δανεισμός κεφαλαίου, ἄν μιά χώρα ἐπιθυμεῖ νά πραγματοποιήσει ρυθμό ἀνάπτυξης μεγαλύτερο ἀπ' ὅ,τι τῆς ἐπιτρέπει τό ἐπίπεδο κατανάλωσης (κοινωνικῆς καί ἀτομικῆς) πού ἔχει ἐπιλέξει. Γιατί στήν περίπτωση τοῦ δανεισμοῦ (σ' ἀντιδιαστολή μέ τήν ἄμεση ἐπένδυση κεφαλαίου) ὁ ὁρίζοντας τῆς ἐκροῆς συναλλάγματος εἶναι «πεπερασμένος». Κάποτε, δηλαδή, ξεπληρώνεται τό δάνειο.

Τό πρόβλημα εἶναι βέβαια πώς ἄν κανείς θέλει νά εἰσαγάγει μιά τεχνολογία, δέν τό κατορθώνει ἐξ ἴσου εὔκολα μέ τόν δανεισμό, ἐνῶ οἱ ἄμεσες ἐπενδύσεις περιέχουν τήν τεχνολογία. Αὐτό δέν σημαίνει πώς τό πρόβλημα εἶναι ἄλυτο. Πρῶτα ἀπ' ὅλα, μπορεῖ κανείς νά ἀγοράσει τά δικαιώματα γιά τήν χρησιμοποίηση μιᾶς τεχνολογίας. Ὑπάρχουν –σχεδόν πάντα– ἐναλλακτικές τεχνολογίες, δηλαδή ὑπάρχει σέ παγκόσμια κλίμακα μιά ἀγορά γιά τεχνολογίες.

Δέν ἀναφέρομαι μόνο στίς Ἀνατολικές χῶρες, πού εἶναι πάντα ἕτοιμες νά ἐγκαταστήσουν μιά τεχνολογία (ἐνσωματωμένη σ' ἕνα ἐργοστασιακό συγκρότημα) μ' ἀντάλλαγμα τά γεωργικά ἤ ἄλλα προϊόντα μας. Καί στόν χῶρο τῆς Δύσης ὑπάρχουν ἐναλλακτικές δυνατότητες. Στήν ὁριακή περίπτωση, πού μιά τεχνολογία εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητη καί πού προσφέρεται μόνο μέ τή μορφή ἄμεσης ἐπένδυσης, πρέπει νά πάρει κανείς τά μέτρα του ὥστε νά μήν περάσει ὁ ἔλεγχος τῆς ἐπιχείρησης στήν πολυεθνική, ἰδιαίτερα ἄν ὁ τομέας εἶναι στρατηγικῆς σημασίας.

Μά δέν θά πρέπει νά ξεχνοῦμε, πώς ἡ τεχνολογία πού διαμορφώνεται στά μητροπολιτικά κέντρα καί διοχετεύεται στήν περιφέρεια τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος, ἀποσκοπεῖ στό νά διαμορφώσει δομές παραγωγῆς πού νά προσδιορίσουν τή μορφή τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξής της καί νά ἐξυπηρετεῖ τό ξάπλωμα τοῦ μητροπολιτικοῦ τρόπου ζωῆς. Κι' αὐτό, ἄσχετα ἀπό τό ἄν ἡ μητροπολιτική τεχνολογία ἁρμόζει ἤ ὄχι γιά τήν καλύτερη ἀξιοποίηση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων μιᾶς «ἀναπτυσσόμενης» χώρας.

Ἡ πρόσφατη Συνδιάσκεψη τῶν Σοσιαλιστικῶν Κομμάτων τῆς Μεσογείου ἀνάθεσε στή Μόνιμη Γραμματεία της νά προωθήσει τήν ἀνάπτυξη μιᾶς Μεσογειακῆς Τράπεζας Ἐπενδύσεων, μά καί τή δημιουργία ἑνός Ἰνστιτούτου Ἐρευνῶν, πού ἀνάμεσα στούς στόχους του θά ἔχει καί τήν ἀνάπτυξη τεχνολογίας προσαρμοσμένης στίς ἀνάγκες τῆς περιοχῆς. Μιά τέτοια συνεργασία ἀνάμεσα στίς

«ἀναπτυσσόμενες» χῶρες –ἰδιαίτερα ὅταν μερικές ἀπ' αὐτές διαθέτουν σημαντικούς πόρους– ἀνοίγει τό δρόμο γιά τή διαμόρφωση συνθηκῶν πού διευκολύνουν τήν ἀνάπτυξη τῶν χωρῶν, πού βρίσκονται στό περιθώριο τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ, στά πλαίσια μιᾶς ὁλοκληρωμένης καί αὐτόνομης οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης.

Ἡ προσπάθεια νά ταυτιστεῖ ἡ ἀνάπτυξη τῆς χώρας μας μέ τήν πλήρη ὑποταγή τῆς οἰκονομικῆς πορείας της στά πολυεθνικά μονοπώλια καί νά ἐμφανιστεῖ αὐτή ἡ πορεία –παρά τίς τόσο ἀρνητικές ἐπιπτώσεις της πάνω στήν οἰκονομία τῆς χώρας– σάν ἡ μόνη λύση, εἶναι «ἐκ τοῦ πονηροῦ». Ἀντίθετα, ἡ μόνη λύση γιά μιάν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας μας πού νά ἐξυπηρετεῖ τά συμφέροντα τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ καί νά ἐγγυᾶται τήν ἐθνική μας ἐπιβίωση, ἀπαιτεῖ τήν διαμόρφωση μιᾶς ἐθνικῆς ἀναπτυξιακῆς πολιτικῆς – πολιτικῆς πού προσφέρει τό ΠΑ.ΣΟ.Κ.

2η Ἐρώτηση: *Ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐπενδύσεις εἶναι σήμερα ἕνα καθοριστικό ἐμπόδιο γιά εὐνοϊκότερες οἰκονομικές ἐξελίξεις. Διατυπώσατε στήν Κρήτη τήν ἄποψη ὅτι οἱ παραγωγικές ἐπενδύσεις ἔχουν ἀνασταλεῖ «ἐν ὄψει τῆς ἐντάξεως». Ἀλλά ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐπενδύσεις εἶναι σήμερα ἕνα φαινόμενο πού παρατηρεῖται στό σύνολο τῶν ἀναπτυγμένων χωρῶν καί πού στήν Ἑλλάδα παίρνει βέβαια ἕνα πιό δραματικό χαρακτήρα ἀπό τή στιγμή πού, σύμφωνα μέ ὅλες τίς ἐκτιμήσεις γιά τίς ἀπαιτούμενες ἐξελίξεις «ἐν ὄψει τῆς ἐντάξεως», εἶναι ἀπαραίτητες σοβαρές παραγωγικές ἐπενδύσεις διαρθρωτικῆς μάλιστα φύσης. Ποιοί εἶναι κατά τή γνώμη σας οἱ συγκεκριμένοι λόγοι πού ὁδηγοῦν σ' αὐτή τήν ἀποχή, πῶς νομίζετε ὅτι μποροῦν νά ἀρθοῦν, στά πλαίσια μιᾶς ἀνεξάρτητης ἀναπτυξιακῆς πολιτικῆς, καί ποιοί μποροῦν νά εἶναι οἱ φορεῖς αὐτῆς τῆς πολιτικῆς;*

Ἀπάντηση: Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐπενδύσεις εἶναι φαινόμενο πού καλύπτει ὅλο τό χῶρο τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ. Καί ἐξηγεῖ τήν ἐπιβράδυνση τῶν ρυθμῶν ἀνάπτυξης τῶν χωρῶν τῆς Δύσης – δηλαδή τή σχετική στασιμότητα τῶν οἰκονομιῶν τους. Συνδυάζεται βέβαια καί μέ πληθωρισμό, πού ἔχει πιά γίνει ἐγγενές χαρακτηριστικό τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ σ' αὐτή του τή φάση. Ἡ πηγή τῆς στασιμότητας βρίσκεται βέβαια στή βαθειά καί μακρόχρονη κρίση πού περνάει ὁ καπιταλισμός. Μέ τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀνοικοδόμησης καί τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, στένεψαν ἀσφυκτικά τά περιθώρια ἐπικερδῶν ἐπενδύσεων, δηλαδή μειώθηκε σημαντικά τό ἀναμενόμενο ποσοστό κέρδους. Οἱ διέξοδοι πού προσφέρονται στίς «ἀναπτυσσόμενες» χῶρες, τίς χῶρες τῆς περιφέρειας τοῦ καπιταλισμοῦ, εἶναι περιορισμένης ἔκτασης. Ὄχι γιατί δέν ὑπάρχουν ἐκεῖ τεράστια περιθώρια ἀνάπτυξης, ἀλλά γιατί –μέ ἐξαίρεση ὁρισμένους τομεῖς, ὅπως π.χ. ὁ ὀρυκτός τους πλοῦτος– τά ποσοστά κέρδους σ' αὐτές τίς χῶρες δέν εἶναι ἐντυπωσιακά. Κι' αὐτό, γιατί δέν ἔχει ἀναπτυχθεῖ σέ ἱκανοποιητική γιά τό κεφάλαιο κλίμακα ἡ ὑποδομή,

δηλαδή, φτηνή ἐνέργεια, ὁδικά δίκτυα, ὀργανωμένη ἀγορά ἐργασίας, τεχνική ἐκπαίδευση τοῦ πληθυσμοῦ κ.λ.π.

Τήν περίοδο τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς Εὐρώπης, πού πραγματοποιήθηκε μέ τήν μεταφορά κοινωνικοῦ πλεονάσματος ἀπό τήν περιφέρεια τοῦ καπιταλισμοῦ, ἦταν σέ θέση ἡ δυτική ἐργοδοσία νά ἱκανοποιεῖ τά αἰτήματα τῆς ἐργατικῆς τάξης σέ κλίμακα πού νά ἀμβλύνει οὐσιαστικά τήν πάλη τῶν τάξεων. Ἔτσι, διαμορφώθηκε τό κλίμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τοῦ «κοινωνικοῦ συμβολαίου». Μέ τό στένεμα τοῦ ἐπενδυτικοῦ ὁρίζοντα ὅμως, καί τήν πτώση τοῦ ποσοστοῦ κέρδους, τό μονοπωλιακό κεφάλαιο ἀναζήτησε τή λύση –δηλαδή τή διατήρηση τοῦ ποσοστοῦ κέρδους– στήν ἀνακατανομή τοῦ εἰσοδήματος σέ ὄφελός του, μέσα ἀπ' τό μηχανισμό τοῦ πληθωρισμοῦ κέρδους. Ὁ πληθωρισμός κερδους συνδέεται μέ μιά καταλυτική ἀνακατανομή τοῦ εἰσοδήματος καί τοῦ πλούτου, σέ παγκόσμια κλίμακα. Στίς μητροπολιτικές χῶρες οἱ μεγάλες μονοπωλιακές ἐπιχειρήσεις ἐξοντώνουν τίς μικρότερες, ἐνῶ ἡ ἐργατική τάξη στρωματοποιεῖται μέ ραγδαῖο ρυθμό. Οἱ ἄνεργοι, οἱ ἀνειδίκευτοι, οἱ ἐθνικές μειονότητες, πληρώνουν τά σπασμένα –ἐνῶ μόνο οἱ καλά συνδικαλισμένοι ἐργάτες κατορθώνουν νά συντηρήσουν– μέ μεγάλη δυσκολία – τό ἐπίπεδο διαβίωσής τοὺς. Ἡ ἐκμετάλλευση τῆς περιφέρειας τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπό τά μητροπολιτικά κέντρα γίνεται ὅλο καί πιό ἔντονη. Καί χρησιμοποιοῦνται γι' αὐτό ὅλα τά μέσα πού παρέχουν οἱ σύγχρονοι μηχανισμοί μεταφορᾶς κοινωνικοῦ πλεονάσματος τῆς

πολυεθνικῆς μορφῆς ἐπιχείρησης. Ἡ «ἄνιση ἀνταλλαγή» ἀνάμεσα στά προϊόντα τῶν ἀναπτυγμένων χωρῶν καί τά προϊόντα τῶν «ἀναπτυσσομένων» χωρῶν γίνεται πιό ἄνιση ἀκόμα – κάτι πού ἐξηγεῖ τήν ἀρνητική ἐξέλιξη τοῦ «διαλόγου» Βορρᾶ-Νότου. (Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ βέβαια τό πετρέλαιο). Σέ μιά χώρα σάν τήν Ἑλλάδα, μιά χώρα στήν περιφέρεια τοῦ καπιταλισμοῦ, τά ποσοστά κέρδους εἶναι ληστρικά. Γι' αὐτό ἡ κρίση ἀκολουθεῖ, δέν προηγεῖται. Ἀλλά ἔρχεται – μέ μαθηματική ἀκρίβεια μάλιστα. Στήν περίπτωσή μας ὅμως, ὑπάρχει καί πρόσθετος λόγος. Ἡ προοπτική τῆς ἔνταξης στήν ΕΟΚ, ἔνταξης πού –μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου καί παρά τίς προσπάθειες τῆς Κυβέρνησης– γίνεται ὅλο καί πιό ἀβέβαιη, ὁδηγεῖ κυριολεκτικά σέ παράλυση τῆς ἐπενδυτικῆς δραστηριότητας στούς παραγωγικούς τομεῖς καί ταυτόχρονα σέ ἔξαρση τῆς κερδοσκοπίας καί τοῦ παρασιτισμοῦ. Κι' αὐτό συμβαίνει ἀκριβῶς τήν ὥρα πού ἀπαιτοῦνται –στά πλαίσια τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς– μεγάλες ἐπενδύσεις διαρθρωτικῆς φύσης.

Τό θέμα τῶν φορέων τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης εἶναι πραγματικά τό κρίσιμο θέμα. Στή χώρα μας, ἀπ' τόν καιρό πού ἑδραιώθηκε ἡ δεξιά στήν ἐξουσία, ἡ ἐπιλογή, ἡ καθοριστική ἐπιλογή, ἦταν καί εἶναι ἡ μεγάλη μονοπωλιακή ἐπιχείρηση κι' ἰδιαίτερα, ἡ ξένη ἐπιχείρηση. Θεσπίστηκαν πολλαπλά κίνητρα –ἐξαιρέσεις, ἐκπτώσεις, προνόμια κάθε μορφῆς– γιά νά προωθηθοῦν οἱ ἐπενδύσεις, οἱ ἐξαγωγές καί ἡ ἀνάπτυξη τῶν παραμεθορίων περιοχῶν. Ἔτσι, κατόρθωσε τό κράτος νά χρηματοδοτεῖ ἐμ-

μεσα τό 75 % περίπου τῶν ἐπενδύσεων στόν βιομηχανικό τομέα ἀπ' τό Δημόσιο Ταμεῖο, χωρίς κανένα ὁρατό ἀποτέλεσμα. Ὅλοι οἱ συντονιστικοί, ἐποπτικοί, τραπεζικοί, κ.λ.π. ὀργανισμοί πού στήθηκαν, δέν ἀνάπτυξαν καμμιά πρωτοβουλία, ἔμειναν ξεκομμένοι ἀπ' τά πραγματικά προβλήματα τῆς χώρας καί εὐνόησαν τά μεγάλα μονοπωλιακά συγκροτήματα. Ὑπάρχουν καί περιπτώσεις πού ἀνέκοψαν τήν ἐκτέλεση ἔργων πού θ' ἀντιστρατεύονταν τά συμφέροντα πολυεθνικῶν μονοπωλίων. Ἔτσι, τά διάφορα κίνητρα καί προνόμια ὁδήγησαν σέ ἀνακατανομή τοῦ πλούτου πρός ὄφελος τῆς ξένης καί ντόπιας οἰκονομικῆς ὀλιγαρχίας, χωρίς νά προωθήσουν τήν ἀνάπτυξη τῆς χώρας, μέσα ἀπό ριζικές, διαρθρωτικές ἀλλαγές.

Γιά μᾶς, ὁ πιό σημαντικός φορέας γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς χώρας σ' αὐτή τή φάση εἶναι ὁ ἀγροτοβιομηχανικός συνεταιρισμός, πρωτοβάθμιος καί δευτεροβάθμιος, μέ τήν ἐνεργό συμμετοχή τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς μας οἰκονομίας σέ συνδυασμό μέ τήν ἀνάπτυξη τῶν κλάδων τῆς βιομηχανίας πού συνδέονται ὀργανικά μαζί της, καθώς καί ἡ κοινωνικά ὀρθή ἐκμετάλλευση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου τῆς χώρας, μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν μόνο ἀπό φορεῖς πού τά συμφέροντά τους ταυτίζονται μέ τήν ὀρθολογική ἀνάπτυξη τῶν πλουτοπαραγωγικῶν μας πόρων – δηλαδή, ἀπό φορεῖς πού ζοῦν ἀπό κοντά τά προβλήματα καί πού συνδέονται ἄμεσα μέ τή γῆ, τό τοπίο, τό περιβάλλον καί τήν κοινωνική μονάδα μέσα στήν ὁποία ζοῦν.

Ἀλλά ἡ συνεταιριστική μορφή ἐκμετάλλευσης δέν σταματᾶ μονάχα στό χωράφι. Γιά ν' ἀνταγωνιστεῖ μέ ἐπιτυχία ὁ βιοτέχνης κι' ὁ μικρομεσαῖος ἐπιχειρηματίας τά μεγάλα μονοπωλιακά συγκροτήματα, πρέπει κι' αὐτός νά καταφύγει στόν συνεταιρισμό, τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τόν καταναλωτή. Οἱ συνεταιρισμοί καταναλωτῶν ἀποτελοῦν τήν πιό ἀποφασιστική μορφή πάλης ἐνάντια στόν πληθωρισμό κέρδους.

Βέβαια, ἡ ἀνάπτυξη τῶν συνεταιριστικῶν φορέων ἀπαιτεῖ τήν ἐνεργό συμπαράσταση τῆς πολιτείας. Ὄχι μόνο μέ προγραμματισμένη χρηματοδότηση, ἀλλά μέ τή δημιουργία φορέων ἔρευνας καί τήν ἐκπαίδευση ἐπιστημονικοῦ καί τεχνικοῦ προσωπικοῦ πού θά στελεχώσει τίς νέες αὐτές μορφές κοινωνικοποιημένων ἐπιχειρήσεων.

Ὑπάρχουν πραγματικά τεράστιοι ὁρίζοντες γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας μας, ἄν προχωρήσουμε στή δημιουργία τῶν κατάλληλων κοινωνικῶν φορέων καί στή διαμόρφωση ἑνός ὑπεύθυνου ἐθνικοῦ προγραμματισμοῦ – μέ ἀμφίδρομη πληροφόρηση ἀνάμεσα στό κέντρο προγραμματισμοῦ καί τίς ἀναπτυξιακές ἐπιτροπές βάσης, πού περιέγραψα στήν πρώτη Πανελλαδική Συνδιάσκεψη τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ., τόν περασμένο Ἰούλη.

3η Ἐρώτηση: *Στή μπροσούρα πού δημοσιεύσατε μέ τίτλο «ἡ μετάβαση στό σοσιαλισμό», γράφετε γιά τήν ἀνάγκη κοινωνικοποίησης στρατηγικῶν βιομηχανικῶν μονάδων. Μέχρι στιγμῆς δέν ἔχετε προχωρήσει σέ μία διευκρίνηση τῶν μονάδων πού θεωρεῖτε*

ἄμεσα ἀναγκαῖο νά κοινωνικοποιηθοῦν, οὔτε τῶν ρυθμῶν πού πρέπει νά ἀκολουθήσει καί τῆς ἔκτασης πού πρέπει νά πάρει αὐτή ἡ διαδικασία. Θά μπορούσατε νά μᾶς πεῖτε ποιά εἶναι ἡ θέση τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. πάνω σ' αὐτό τό θέμα, πού εἶναι ἰδιαίτερα ἐπίκαιρο, ἀφοῦ ἀπό κυβερνητικῆς πλευρᾶς ἔχει τεθεῖ, μέ τό «σχέδιο πενταετοῦς» τό πρόβλημα τῶν μακροπρόθεσμων προσανατολισμῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας;

Ἀπάντηση: Εἶναι γνωστό πώς τό πρόγραμμα ἀνάπτυξης εἶναι τό ἀποφασιστικό ὅπλο οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς πολιτικῆς γιατί μέ τήν ἐφαρμογή του ἀσκεῖ βαθειά καί μακροχρόνια ἐπίδραση πάνω στίς οἰκονομικές καί κοινωνικές συνθῆκες μιᾶς χώρας. Ἀλλά, ὅπως γιά κάθε ὅπλο, σημασία ἔχει ποιός τό χειρίζεται καί γιά ποιούς συγκεκριμένους σκοπούς. Ποιά συμφέροντα δηλαδή ἐξυπηρετεῖ ὁ προγραμματισμός καί ποιός ἐλέγχει τίς σχετικές διαδικασίες. Προγραμματισμός στήν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ –ὄχι σάν δημαγωγικό σύνθημα ἀλλά σάν πραγματικότητα– σημαίνει πρῶτα ἀπ' ὅλα ἀποτελεσματικό ἔλεγχο ἀπό τό λαό καί τίς ὀργανώσεις του τόσο τοῦ σχεδιασμοῦ ὅσο καί τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀναπτυξιακῆς στρατηγικῆς. Αὐτή ἀκριβῶς εἶναι καί ἡ ἔννοια τοῦ δημοκρατικοῦ προγραμματισμοῦ σάν ὀργάνου οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς ἀνέλιξης καί εὐημερίας, σέ ἀντιδιαστολή μέ μορφές προγραμματισμοῦ πού ἐξυπηρετοῦν οὐσιαστικά ἀντιλαϊκά συμφέροντα. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, τό πλάτεμα τῶν διαδικασιῶν τοῦ προγραμματισμοῦ καί ἡ δημοκρατικοποίησή τους μπορεῖ νά ἀποτελέσουν καθοριστικό παράγοντα στήν ἴδια τήν διαδικασία τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ. Γιατί, ὅπως γνωρίζουμε ἀπό ἱστορική πείρα, μονάχα ἡ λαϊκή ὑποστήριξη καί ἀποδοχή τῶν προγραμματικῶν στόχων καί στρατηγικῆς μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει μιά σίγουρη καί χωρίς ὀδυνηρές πισωδρομήσεις ἀναπτυξιακή διαδικασία καί μιά σταθερή πορεία σέ ἀνώτερες μορφές κοινωνικῆς ὀργάνωσης καί δημιουργίας, πού ἀποτελοῦν καί τήν πιό βαθειά οὐσία τοῦ Σοσιαλισμοῦ. Δομικοί μετασχηματισμοί στήν οἰκονομική καί κοινωνική τάξη, πού δέν ἔχουν ὡριμάσει στή λαϊκή συνείδηση καί δέν μποροῦν νά θεωρηθοῦν ἀβίαστα σάν λαϊκοί προγραμματικοί στόχοι, ἀποτελοῦν ἄκαιρους καί ἐπικίνδυνους πειραματισμούς, πού κάθε ἄλλο παρά ἐξυπηρετοῦν τήν ὑπόθεση τῆς κοινωνικῆς ἀνάπτυξης καί τοῦ Σοσιαλισμοῦ. Ἔτσι, ἡ λαϊκή συμμετοχή στίς ἀναπτυξιακές διαδικασίες, ἀποτελεῖ τό μόνο σίγουρο ἀνιχνευτή τῆς ταχύτητας τῶν μεταβολῶν στόν κοινωνικό καί οἰκονομικό χῶρο καί διαγράφει τίς ρεαλιστικές προοπτικές τῶν κοινωνικοπολιτικῶν μετασχηματισμῶν γιά κάθε χώρα.

Αὐτή ἡ θέση πρέπει νά ἀποτελέσει βασικό γνώμονα μιᾶς σωστῆς σοσιαλιστικῆς πολιτικῆς, πού οὐσιαστικά ζυμώνεται καί διαμορφώνει στήν πράξη μέσα στήν ἴδια τήν διαδικασία τοῦ δημοκρατικοῦ προγραμματισμοῦ. Τό βασικό πρόβλημα ἐδῶ εἶναι νά δημιουργηθοῦν τά κατάλληλα ὀργανωτικά σχήματα

πού θά ἐπιβάλουν καί θά κατοχυρώνουν τό λαϊκό ἔλεγχο καί τή συμμετοχή στόν οἰκονομικό καί κοινωνικό προγραμματισμό.

Ἡ πρόκριση τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. γιά δημοκρατικό προγραμματισμό ἀποτελεῖ καθοριστικό στοιχεῖο τῆς ἰδεολογικῆς φυσιογνωμίας τοῦ Κινήματος, ὅπως χαράχτηκε στή Διακήρυξη τῆς 3ης τοῦ Σεπτέμβρη. Ἡ πρόκριση αὐτή σημαίνει ἀποδοχή μιᾶς ρεαλιστικῆς πορείας πρός τό Σοσιαλισμό, πορείας πού θά ἐξυψώσει τό λαό σέ πρωταρχική καθοριστική δύναμη τῶν κοινωνικῶν καί οἰκονομικῶν μετασχηματισμῶν καί σέ μοναδικό ρυθμιστή τῆς τύχης του.

Ἔτσι, τό θέμα τοῦ ρυθμοῦ λύνεται δημοκρατικά, στά πλαίσια ἑνός προγραμματισμοῦ στόν ὁποῖο συμμετέχει ἐνεργά ὁ πολίτης. Ἀλλά ποιός εἶναι ὁ στόχος μας; Πόσες καί ποιές βιομηχανικές μονάδες πρέπει νά κοινωνικοποιηθοῦν; Δέν πρέπει νά ἀναζητήσουμε κάποιο τυφλοσούρτη, νά διατυπώσουμε μιά μηχανιστική ἀπάντηση. Μᾶλλον πρέπει νά διατυπώσουμε κάποιον κανόνα καί νά τόν ἐφαρμόσουμε μέ σωφροσύνη. Τά παρακάτω δοσμένα ἔχουν πολύ ἐνδιαφέρον. Τό 1975 οἱ 100 μεγαλύτερες (σέ πωλήσεις) βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις ἐκπροσωποῦσαν μόνο τό 4,6 % τοῦ συνόλου τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὅμως ἐλέγχανε τό 56 % τῶν πωλήσεων, τό 51 % τοῦ ἀπασχολούμενου κεφαλαίου, τό 53 % τῶν κερδῶν (πού στήν πραγματικότητα θά πρέπει να ἦταν ἀκόμη μεγαλύτερα) καί τό 35 % τῆς ἀπασχόλησης. Ἀπό τίς 100, οἱ 40 περίπου ἐλέγχονται ἀπό τό ξένο κεφάλαιο. Μέσα σ' αὐτόν τόν κύκλο τῶν ἐπιχειρήσεων θά πρέπει νά ἀναζητηθοῦν οἱ ἐπιχειρήσεις

πού θά κοινωνικοποιηθοῦν. Μέ ποιά κριτήρια; Τά βασικά κριτήρια εἶναι: Πρῶτο, ἡ στρατηγική σημασία τῆς ἐπιχείρησης γιά τήν οἰκονομία καί εἰδικότερα γιά τήν ἐπίτευξη τῶν στόχων τοῦ ἀναπτυξιακοῦ προγράμματος τῆς χώρας. Δεύτερο, ἡ σχετική μονοπωλιακή της δύναμη στόν κλάδο της. Τρίτο, ἡ συμμετοχή καί ὁ ἔλεγχος τοῦ ξένου κεφαλαίου. Ἰδιαίτερη μνεία πρέπει νά γίνει γιά τίς ἐπιχειρήσεις σ' ὁρισμένους κρίσιμους τομεῖς. Οἱ ἐπιχειρήσεις πού ἀφοροῦν τίς κοινές ὠφέλειες, τόν ὀρυκτό πλοῦτο τῆς χώρας (ἐξόρυξη, ἐκμετάλλευση, μεταποίηση, κ.λ.π.) τήν ἐθνική ἄμυνα, τά φάρμακα καί εἴδη ὑγείας, πρέπει ἀναμφισβήτητα νά κοινωνικοποιηθοῦν. Ἐπίσης, ἡ παρουσία ξένου κεφάλαιου σέ κλίμακα πού νά κάνει πιθανό τόν ἔλεγχό του πάνω στήν ἐπιχείρηση ἐπιβάλλει τήν κοινωνικοποίησή της. Μιά κοινωνικοποιημένη ἐπιχείρηση μπορεῖ νά δεχθεῖ τή συμμετοχή ξένου κεφαλαίου κάτω ἀπό ὅρους πού νά ἐξασφαλίζουν ἀπόλυτα τόν ἔλεγχο τοῦ κοινωνικοῦ φορέα καί τῶν ἐργαζομένων στήν ἐπιχείρηση, ὅταν αὐτό ἀποτελεῖ τό μόνο τρόπο γιά τήν χρησιμοποίηση μιᾶς ἀπαραίτητης τεχνολογίας.

Κοινωνικοποίηση δέν σημαίνει κρατικοποίηση. Τί σημαίνει ἀκριβῶς;

Σημαίνει πώς καταργιέται ἡ σχέση ἐξαρτημένης ἐργασίας, πώς οἱ ἐργαζόμενοι αὐτοδιαχειρίζονται τίς ἐπιχειρήσεις στά πλαίσια ἀποφάσεων, πού παίρνονται ἀπό διοικητικά συμβούλια, στά ὁποῖα συμμετέχουν: Πρῶτο, οἱ ἴδιοι οἱ ἐργαζόμενοι. Δεύτερο, ἐκπρόσωποι τῆς περιφέρειας (πόλης, ἐπαρχίας, κ.λ.π.) στήν ὁποία λειτουργεῖ τό κατάστημα. Τρίτο,

ἐκπρόσωποι τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἄν ἡ ἐπιχείρηση ἔχει καταστήματα σέ πολλές περιφέρειες ἤ ἄν ἡ δραστηριότητά της ἔχει στρατηγική σημασία γιά τήν οἰκονομία ἤ τήν ἐπίτευξη τῶν στόχων τοῦ ἀναπτυξιακοῦ προγράμματος.

4η Ἐρώτηση: *Τά μέτρα πού προτείνετε γιά τήν ἀγροτική παραγωγή καί γιά τά εἰσοδήματα τῶν ἀγροτῶν εἶναι σαφή καί λεπτομερή καί ἀποσκοποῦν προφανῶς στήν οὐσιαστική βελτίωση τῶν συνθηκῶν ζωῆς στήν ἑλληνική ὕπαιθρο. Οἱ διεκδικήσεις ὅμως γιά αὐξήσεις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου καί οἱ ἐπικρίσεις τῆς κυβερνητικῆς εἰσοδηματικῆς πολιτικῆς, προέρχονται ἀπό πολλές κατευθύνσεις καί κοινωνικές ὁμάδες. Ποιό εἶναι τό πρόγραμμα τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. γιά μιά ἱκανοποίηση αὐτῶν τῶν διεκδικήσεων –ἄν τίς θεωρεῖ ὅλες δικαιολογημένες– τῶν μισθωτῶν, τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, τῶν ἐπαγγελματιῶν, κ.λ.π.; Κυρίως ὅταν ἕνα ἀπό τά ἐπιχειρήματα πού χρησιμοποιοῦνται συχνότατα κατά τῆς σοσιαλιστικῆς προοπτικῆς πού προτείνετε εἶναι ὅτι θά ὁδηγήσει σέ ἕνα μοίρασμα τῆς φτώχειας;*

Ἀπάντηση: Πράγματι τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. ἔχει ἕνα καλοδουλεμένο βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο καί μακροπρόθεσμο πρόγραμμα γιά τήν ταχεία ἀνάπτυξη τοῦ ἀγροτικοῦ τομέα τῆς χώρας καί τήν ἐξ ἴσου ταχεία ἄνοδο τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου. Οἱ διεκδικήσεις βέβαια γιά αὔξηση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου δέν προέρχονται μόνο ἀπό τούς ἀγρότες. Προέρχονται ταυτόχρονα ἀπό

τούς ἐργάτες, τούς μισθωτούς, τούς βιοτέχνες, τούς ἐπαγγελματίες καί τά μικρομεσαῖα στρώματα. Οἱ διεκδικήσεις αὐτές παίρνουνε μιά ἰδιαίτερα ὀξεία μορφή γιατί ἡ κατανομή τοῦ πλούτου καί τοῦ εἰσοδήματος στή χώρα μας δέν εἶναι ἁπλῶς ἐντυπωσιακά ἄνιση, ἀλλά γίνεται κάθε μέρα πού περνᾶ καί πιό ἐξώφθαλμα ἄνιση. Ἡ ἀσυδοσία τῶν ξένων καί ντόπιων μονοπωλίων, τῶν μεγάλων εἰσαγωγέων, τοῦ ἐμπορομεσίτη καί τοῦ μεσάζοντα, ἡ φοροδιαφυγή, νόμιμη καί μή, ὄχι μόνο προσβάλλει τό κοινό αἴσθημα γιά τή δικαιοσύνη, ἀλλά καί παρεμβάλλει τεράστια ἐμπόδια στήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας μας. Χρειάζεται ἄραγες νά ἐπαναλάβω αὐτά πού καί οἱ κυβερνητικές ὑπηρεσίες ὁμολογοῦν, ὅτι ἕνα σημαντικό καί αὐξανόμενο τμῆμα τῶν εἰσαγωγῶν μας –πού παίζουν ἀποφασιστικό ρόλο στήν ἀνάπτυξη– ἀποτελεῖται ἀπό εἴδη ὑπερπολυτελείας; Κι' αὐτά, ποῦ; Σέ μιά χώρα πού δέν ἐξασφαλίζει γιά τό λαό της ἰατρική, νοσοκομειακή καί φαρμακευτική περίθαλψη, πού δέν μπορεῖ νά σπουδάσει τά παιδιά της, πού δέν μπορεῖ νά ἐγγυηθεῖ στοιχειώδη στέγη στούς ἐργαζόμενους. Σέ μιά χώρα, πού οἱ διαφορές εἰσοδήματος προσλαμβάνουν σκανδαλώδεις κυριολεκτικά διαστάσεις.

Ἔχω πολλές φορές πεῖ ὅτι ὁ ἐργαζόμενος Ἕλληνας κατέχεται ἀπό μεγάλο αἴσθημα εὐθύνης. Εἶναι ὅμως ἀδύνατο νά τόν καλεῖ ἡ Κυβέρνηση νά ἀποδεχτεῖ μιά πολιτική «λιτότητας» πού γιά τήν οἰκονομική ὀλιγαρχία μεταφράζεται σέ χλιδή. Τό κλειδί στήν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων πού προκύπτουν ἀπό τήν κατανομή τοῦ εἰσοδήματος στή χώρα μας

εἶναι ἡ συμμετοχή τῶν πολιτῶν στή διαμόρφωση τοῦ ἀναπτυξιακοῦ προγράμματος τῆς χώρας. Ἡ συμμετοχή δέν ἐξασφαλίζει βέβαια τήν ἀπάλειψη διαφορῶν, καί συγκρούσεων ἀκόμη, ἀνάμεσα στίς ἐπιδιώξεις κοινωνικῶν στρωμάτων καί περιοχῶν τῆς χώρας. Ἐξασφαλίζει ὅμως τή διαμόρφωση ἑνός κοινωνικά κατακυρωμένου προγράμματος ἀνάπτυξης, στήν πραγμάτωση τῶν στόχων τοῦ ὁποίου θά συμβάλουν ὅλοι.

Τό ἐθνικό πρόγραμμα οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς ἀνάπτυξης διαμορφώνεται μέ τή συμβολή τῶν περιφερειῶν, τῶν συνδικάτων, τῶν ἀγροτικῶν συλλόγων καί ἄλλων κοινωνικῶν φορέων. Τό πρόγραμμα δέν εἶναι κάθετο, λεπτομερειακά ποσοτικό, μέ ἐξαίρεση τούς τομεῖς ἐνεργείας, ἐθνικοῦ δικτύου μεταφορῶν καί ἐπικοινωνιῶν. Οἱ ἐπιχειρηματικές μονάδες (συνεταιρισμοί, κοινωνικοποιημένες καί μή ἐπιχειρήσεις) παίρνουν τίς ἀποφάσεις τους στά γενικά πλαίσια τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος ἀνάπτυξης. Τά κριτήρια γιά τή λήψη ἀποφάσεων ἀπό τίς κοινωνικοποιημένες μονάδες διαμορφώνονται ὡς ἕνα βαθμό ἀπό τό ἐθνικό κέντρο προγραμματισμοῦ. Κατά τά ἄλλα, οἱ ἐπιχειρήσεις –κοινωνικοποιημένες καί μή– παίρνουν ἐλεύθερα τίς ἀποφάσεις τους. Τό κέντρο ἐθνικοῦ προγραμματισμοῦ διαθέτει τά παρακάτω ὄργανα γιά τήν καθοδήγηση τῆς οἰκονομίας: Πρῶτο, τό σύστημα χρηματοδότησης. Δεύτερο, τή δημοσιονομική πολιτική. Ὁ πρωταρχικός φόρος εἶναι ὁ φόρος προστιθέμενης ἀξίας. Ἀποτελεῖ τό κύριο μέσο γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ ἐπιθυμητοῦ ἐπιπέδου κοινωνικῆς ἀποταμίευσης. Ὁ φόρος εἰσοδήματος (θετικός καί ἀρνητικός, δηλ. ἤ φόρος ἤ παροχή) ἐπιβάλλεται μέ κύριο στόχο τή μείωση τῆς ἀνισοκατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος. Τρίτο, τόν ἔλεγχο τιμῶν. Γιά βασικά εἴδη κατανάλωσης, οἱ τιμές προσδιορίζονται ἀπό τήν κεντρική ἐξουσία. Τά κατώτατα ὅρια ἀπολαβῶν γιά τούς ἐργαζόμενους καθορίζονται ἐπίσης ἀπό τήν κεντρική ἐξουσία. Τέταρτο, προσδιορίζονται ἐπίσης «σκιώδεις» λογιστικές τιμές (σέ ἀντιπαράθεση μέ τίς τιμές στήν ἀγορά), πού ὑποχρεωτικά λαμβάνονται ὑπ' ὄψη ἀπό τίς κοινωνικοποιημένες ἐπιχειρήσεις στήν διαδικασία λήψης ἀποφάσεων. Ἔτσι, ὑποβοηθεῖται ἡ ἐπίτευξη τῶν στόχων τοῦ προγράμματος οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς ἀνάπτυξης. Πρέπει, τέλος, νά σημειωθεῖ ὅτι γιά τά περισσότερα ἀγαθά ἀτομικῆς κατανάλωσης λειτουργεῖ ὁ μηχανισμός τῆς ἀγορᾶς.

Σημαντικό ρόλο στήν παροχή τῶν ἀγαθῶν τῆς κοινωνικῆς κατανάλωσης, ὅπως ἡ νοσοκομειακή, ἰατρική καί φαρμακευτική περίθαλψη, ἡ παιδεία, ἡ στέγη, ἡ ψυχαγωγία καί οἱ πολιτιστικές ἐκδηλώσεις, παίζουν οἱ περιφερειακοί καί τοπικοί κοινωνικοί φορεῖς. Οἱ κοινωνικοποιημένες μονάδες παραγωγῆς (συνεταιρισμοί, βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις κ.λ.π.) συμμετέχουν κι' αὐτές στήν παροχή ἀγαθῶν κοινωνικῆς κατανάλωσης καθώς καί σέ προγράμματα κοινωνικῆς ἀσφάλισης καί συνταξιοδότησης. Στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, προωθεῖται ἡ ἀποκέντρωση καί ἡ συλλογική πρωτοβουλία.

5η Ἐρώτηση: *Γιά νά ξανάρθουμε στήν ἀγροτική πολιτική καί στήν ΕΟΚ, ὑπάρχει ἕνα ἐπιχείρημα τῶν*

ὑποστηρικτῶν τῆς ἕνταξης πού δέν ἀπαντᾶται ἄμεσα μέ τά μέτρα πού προτείνετε. Ἡ ἀνάγκη νά ἐξασφαλισθεῖ σέ μόνιμη βάση μία ἀγορά γιά τά ἑλληνικά ἀγροτικά προϊόντα, σάν προϋπόθεση γιά τήν ἐπιβίωση τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Τά διαρθρωτικά μέτρα πού κατονομάσατε πρόσφατα καί τά ὁποῖα εἶναι εὐνοϊκά γιά τόν ἀγροτικό πληθυσμό, δέν νομίζετε ὅτι δέν καλύπτουν ἀναγκαστικά τίς ἐνδεχόμενες ἀπώλειες ἀπό ἕνα περιορισμό τῶν ἐξαγωγῶν ὅπου θά μποροῦσε νά ὁδηγήσει μία ἰδιόμορφη συμφωνία σύνδεσης μέ τήν ΕΟΚ;

6η Ἐρώτηση: *Ἔχετε ὑποστηρίξει μέ ἔμφαση στήν πρόσφατη περιοδεία σας στήν ὕπαιθρο, ὅτι μέ τήν ἕνταξη στήν ΕΟΚ ἡ ἑλληνική ἀγροτική οἰκονομία καί οἱ γεωργοί μας θά καταστραφοῦν. Ἐν τούτοις ἡ ἕνταξη στήν ΕΟΚ ἱκανοποιεῖ αὐτόματα δύο ἀπό τά βασικότερα αἰτήματα τῆς ἀγροτικῆς μας τάξης: μίνιμουμ τιμές ἀσφαλείας γιά τό σύνολο τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων καί –τό κυριότερο– βεβαιότητα ἀπορρόφησης τοῦ συνόλου τῆς παραγωγῆς τους στίς τιμές αὐτές. Ἄν αὐτά εἶναι ἀκριβῆ, τότε ποῦ στηρίζετε τήν ἄποψή σας ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀγρότες θά καταστραφοῦν; Μήπως ἐννοεῖτε ὁρισμένες μόνο καλλιέργειες ἤ κτηνοτροφικά προϊόντα, γιά τά ὁποῖα τό κόστος παραγωγῆς εἶναι στήν Ἑλλάδα μεγαλύτερο ἀπό τήν ΕΟΚ; Καί ποιά εἶναι αὐτά; Θά μπορούσατε νά εἶσθε ἀναλυτικότερος καί νά δίνατε σαφή παραδείγματα καί στοιχεῖα στό θέμα αὐτό πού εἶναι τόσο καίριας σημασίας γιά τόν ἑλληνικό λαό;*

Ἀπάντηση (5 καί 6): Κατά τήν ἐκτίμηση τῶν ἐπιπτώσεων τῆς ἕνταξης, τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. καί ἡ Κυβέρνηση ξεκινᾶνε ἀπό διαφορετικές προϋποθέσεις καί ἐπιδιώξεις. Τά στοιχεῖα εἶναι γνωστά καί δέν ἐπιδέχονται ἀμφισβητήσεις. Τό ποσοστό ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ πού ἀπασχολεῖται στή γεωργία στή χώρα μας εἶναι πολύ μεγαλύτερο ἀπό ὅλες τίς χῶρες τῆς ΕΟΚ. Ἡ ἐκμηχάνιση τῆς γεωργίας, τόσο ἀπό ἄποψη στρεμμάτων πού ἀναλογοῦν σ' ἕνα τρακτέρ ὅσο καί ἀπό ἄποψη χρησιμοποίησης λιπασμάτων κατά στρέμμα, εἶναι ἡ χειρότερη ἀπό ὅλες τίς χῶρες τῆς ΕΟΚ. Τό μέσο μέγεθος μιᾶς ἀγροτικῆς ἐκμετάλλευσης στήν Ἑλλάδα εἶναι περίπου 35 στρέμματα ἔναντι 150 στήν ΕΟΚ. Ἡ κλῆρος εἶναι τεμαχισμένος σέ περισσότερα, ἀπομακρυσμένα τό ἕνα ἀπό τό ἄλλο, κομμάτια, ἐνῶ στήν ΕΟΚ εἶναι κατά κανόνα ἑνιαῖος. Ὅλα αὐτά ὁδηγοῦν σέ παραγωγικότητα πολύ πιό χαμηλή ἀπό αὐτή στήν ΕΟΚ, κατά 40 % περίπου χαμηλότερη. Τό μέσο ἀγροτικό εἰσόδημα εἶναι μόνο τό 1/3 σέ σχέση μέ τό μέσο εἰσόδημα στούς ἄλλους τομεῖς τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἐνῶ στήν ΕΟΚ φθάνει τό 60 %.

Ἡ ἀγροτική πολιτική τῆς ΕΟΚ ἔχει ξεκάθαρους μακροπρόθεσμους στόχους. Θέλει νά προωθήσει τίς μεγάλες ἐκμεταλλεύσεις πού θά χρησιμοποιήσουν σέ μεγάλο βαθμό μηχανικά μέσα καί ἀσχολοῦνται μέ ἐντατικές καλλιέργειες σέ βάρος τῶν μικρῶν ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων. Οἱ ἐπιδοτήσεις, βοήθειες, πιστώσεις, ἀπό τά διάφορα ὄργανα τῆς Κοινότητας αὐτό τό σκοπό κύρια ἐξυπηρετοῦν. Θέλει ἡ Κοινότητα νά ἐντάξει ἔτσι τή γεωργία ὁλοκληρωτικά στό

σύγχρονο καπιταλιστικό κύκλωμα, μειώνοντας τόν ἀγροτικό πληθυσμό. Πράγματι, σύμφωνα μέ τά ἐπίσημα στοιχεῖα τῆς Κοινότητας, ὁ ἀγροτικός πληθυσμός της μειώθηκε ἀπό τό 1963 ἕως τό 1970 κατά ἑπτά ἑκατομμύρια πρόσωπα. Δέν χρειάζεται πολλή σκέψη γιά ν' ἀντιληφτεῖ κανεῖς τί θά συμβεῖ στούς Ἕλληνες ἀγρότες μετά τήν ἔνταξη. Ἡ κοινή ἀγροτική πολιτική καί τό ἀνέλεγκτο καπιταλιστικό σύστημα πού κρατεῖ στόν τόπο μας θά ὁδηγήσουν στόν ἀφανισμό τῆς μικρῆς καί μέσης ἀγροτικῆς ἐκμετάλλευσης. Θά ἐπιζήσουν οἱ μεγάλες ἐκμεταλλεύσεις μέ ἐξαγωγικό προσανατολισμό. Οἱ πλούσιες ἐπιδοτήσεις, πού ὑπόσχεται ἡ Κυβέρνηση δέν πρόκειται νά διασώσουν τίς μικρές ἐκμεταλλεύσεις. Στά ροδάκινα π.χ. ἡ ἐγγυημένη κατά κιλό τιμή τῆς Κοινότητας ἦταν ~~φέτος~~ το 1977 χαμηλότερη ἀπό τήν ἀποζημίωση πού ἔδωσε ἡ Κυβέρνηση στούς Ἕλληνες παραγωγούς γιά τήν καταστροφή ποσοτήτων πού δέν ἔγινε δυνατό νά διατεθοῦν στήν ἐσωτερική ἀγορά ἤ νά ἐξαχθοῦν. Ὁ ἐνεργός ἀγροτικός πληθυσμός πού εἶναι σήμερα τό 34 % τοῦ συνολικοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ θά μειωθεῖ ταχύτατα μέχρι καί σέ ποσοστό 9 % περίπου, ὅσος δηλαδή εἶναι ὁ μέσος ὅρος στήν Κοινότητα. Ἡ διαδικασία αὐτή θά συνοδεύεται γιά τούς ἀγρότες μας μέ τεράστια ἀνθρώπινη δυστυχία, μιά πού χωρίς ἐκπαίδευση καί χωρίς χρήματα θά προσπαθοῦν νά βροῦν ὅπουδήποτε μιά δουλειά. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἡ Ἀγροτική Τράπεζα, προδικάζοντας τήν ἐξέλιξη αὐτή, προσπαθεῖ μέ νεώτερες ἔρευνες ν' ἀποδείξει ὅτι ὁ ἐνεργός ἀγροτικός πληθυσμός εἶναι μόνο τό 20 %

τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ, ἄρα καί νά μειώσει τήν ἐντύπωση ἀπό τήν καθίζηση πού θά ἀκολουθήσει τήν ἔνταξη. Γιά τή δεξιά ἡ διαδικασία αὐτή ἀποτελεῖ ἐξυγίανση τῆς οἰκονομίας. Γιά μᾶς, ἀντίθετα, εἶναι ἀπαράδεκτη γιατί εὐθυγραμμίζει τή χώρα σέ ξένα καπιταλιστικά πρότυπα, γιατί παραβλέπει ἰδιομορφίες τῆς ἑλληνικῆς φύσης καί τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἐμεῖς ἀποκρούομε κάθε ἐξέλιξη μέ σκοπό τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀγροτοβιομηχανικοῦ καπιταλισμοῦ καί τήν κυριαρχία τοῦ μονοπωλιακοῦ κεφαλαίου στή γεωργία. Ἐμεῖς ἀποκρούομε τήν ἐνσωμάτωση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς σ' ἕνα σύστημα πού ἐλέγχεται ἀπό καπιταλιστικές ἑταιρεῖες καί ὁδηγεῖ σέ πλήρη ἐξάρτηση ἀπό τίς ἐξωτερικές ἀγορές, σ' ἕνα σύστημα, πού σκοπό ἔχει τήν ἐξαφάνιση τῶν μικροπαραγωγῶν γιά νά αὐξήσουν τήν προσφορά φτηνῆς ἐργασίας στή βιομηχανία. Ἔχουμε ἐπανειλημμένα τονίσει, ὅτι πρέπει νά ἐπιδιωχθεῖ ἡ συνδυασμένη ἀγροτικοβιομηχανική ἀνάπτυξη ὑπαίθρου, μέ τή βοήθεια συνεταιρισμῶν, ὥστε ὁ πληθυσμός πού ἀπασχολεῖται σήμερα στήν ὕπαιθρο νά συνεχίσει νά ἀσχολεῖται στόν τόπο κατοικίας του σέ περισσότερες καί πιό πολύμορφες ἀσχολίες.

Ἐδῶ πρέπει νά τονισθεῖ κι ἕνα σημεῖο πού ἔχει προβληματίσει τήν ἴδια τήν Κοινότητα. Στήν Ἑλλάδα, ἀντίθετα μέ τίς χῶρες τῆς ΕΟΚ, οἱ ἴδιοι οἱ ἀγρότες ἀσκοῦν ἐλάχιστη ἐπιρροή στήν ἐκμετάλλευση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς. Ἡ διάθεση καί ἡ βιομηχανοποίηση τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων βρίσκεται σχεδόν ἀποκλειστικά στά χέρια τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφα-

λαίου. Οἱ ἰδιῶτες ἔμποροι καί βιομήχανοι ρυθμίζουν κατά κανόνα τίς τιμές. Αὐτή ἡ κατάσταση θά διευκολύνει τίς μεγάλες ἑταιρεῖες, κυρίως πολυεθνικές, νά ἐλέγξουν τά κυκλώματα παραγωγῆς, ἐμπορίου καί βιομηχανοποίησης στήν Ἑλλάδα, μέ κύριο σκοπό τή διαμόρφωση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς σύμφωνα μέ τίς ἀνάγκες τῆς κατανάλωσης στά μητροπολιτικά κέντρα. Ἡ ἑλληνική παραγωγή θά γίνει συμπληρωματική τῆς παραγωγῆς στή Δύση, αὐξάνοντας ἔτσι τήν ἐξάρτηση τῆς χώρας.

Οἱ παραπάνω συλλογισμοί δείχνουν ὅτι ἡ θέση τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. γιά τίς ἐπιπτώσεις τῆς ἔνταξης στή γεωργία, εἶναι ἀπόρροια τῆς γενικῆς του τοποθέτησης ἀπέναντι στά προβλήματα διαμόρφωσης τῆς κοινωνίας μας. Ἑπομένως, ἡ προσπάθεια ν' ἀντικρουσθεῖ ἡ ἄποψη τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. χωρίς νά παίρνει κανείς θέση στό βασικό πρόβλημα, τίς μακροπρόθεσμες προοπτικές ἐξέλιξης τῆς γεωργίας, ἀλλά μέ τό νά ἀναφέρεται σέ λεπτομερειακά θέματα, ὅπως π.χ. ἄν ἡ ἐγγυημένη τιμή γιά τό λάδι στήν ΕΟΚ εἶναι ψηλότερη ἤ ὄχι ἀπό τήν ἑλληνική τιμή ἀσφαλείας, εἶναι λαθεμένη. Θάθελα νά τονίσω, ὅτι δέν εἶναι χρέος τῆς ἀντιπολίτευσης νά ξέρει καί νά δημοσιεύει τούς ἀριθμούς πού ἀναφέρονται στήν τύχη κάθε προϊόντος, ἀλλά χρέος τῆς Κυβέρνησης νά παρουσιάσει ὅσο τό δυνατό λεπτομερέστερα ὅλα τά στοιχεῖα γιά μελέτη. Ἡ Κυβέρνηση μέχρι σήμερα ἔχει ἀποφύγει νά δημοσιεύει τέτοια στοιχεῖα. Γιατί;

Τό ἐρώτημά σας ξεκινᾶ ἀπό δύο λαθεμένες προϋποθέσεις. Ἰσχυρίζεσθε ὅτι στήν ΕΟΚ ὑπάρχει ρύθμιση, πού ἐξασφαλίζει ἱκανοποιητική τιμή διάθεσης γιά ὅλα τά ἑλληνικά ἀγροτικά προϊόντα. Αὐτό δέν εἶναι ἀλήθεια. Γιά τή σταφίδα, τό μπαμπάκι, τά σύκα, τό πρόβειο καί τό κατσικίσιο κρέας π.χ. δέν ὑπάρχουν κοινοτικοί κανονισμοί, πού νά προβλέπουν τή στήριξη τῶν τιμῶν. Παρουσιάζετε σάν ἀναμφισβήτητο γεγονός, ὅτι ὅλα τά ἑλληνικά προϊόντα μποροῦν ν' ἀπορροφηθοῦν εὔκολα σέ ἱκανοποιητική τιμή ἀπό τίς χῶρες τῆς Κοινότητας. Πῶς ἐξηγεῖτε, ὅτι πέρσι οἱ Ἕλληνες ἔμποροι καί παραγωγοί ἀναγκάστηκαν νά διαθέσουν ὅσο-ὅσο χιλιάδες τόννους ροδάκινα γιά νά μή σαπίσουν στά βαγόνια καί αὐτοκίνητα ψυγεῖα, πού εἶχαν συμφορήσει τήν ἀγορά τοῦ Μονάχου; Γιατί ἀπαγορεύτηκε φέτος ἡ ἐξαγωγή ἀγγουριῶν πρός τήν ΕΟΚ; Γιατί ἀπαγορεύτηκε ἡ ἐξαγωγή ροδακίνων; Γιατί ἀναγκαστήκαμε νά καταστρέψουμε μέρος τῆς παραγωγῆς; Οἱ ἴδιες οἱ ὑπηρεσίες τῆς Κοινότητας ἔχουν ἐπισημάνει, ὅτι θά ὑπάρξουν δυσκολίες διάθεσης γιά ἑλληνικά ἀγροτικά προϊόντα, ὅπως π.χ. τά ροδάκινα. Ἀλλά δέν εἶναι μόνο τά ροδάκινα, πού θά συναντήσουν δυσκολίες. Μήν ξεχνᾶμε, ὅτι τό 1975 τό 66 % τῆς ἐξαγωγῆς σέ πορτοκάλια καί τά 72,2 % τῆς ἐξαγωγῆς σέ λεμόνια πουλήθηκε στίς χῶρες τίς ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Μετά τήν ἔνταξη θά ὑπάρξει, ὅπως ἔχει ἐπισημάνει ἡ ἴδια ἡ Κοινότητα, ἀλλά καί τό ἑλληνικός τύπος, μιά συρρίκνωση τοῦ ἐμπορίου Ἑλλάδας καί σοσιαλιστικῶν χωρῶν. Οἱ Ἕλληνες παραγωγοί θ' ἀναγκαστοῦν νά βροῦν νέες ἀγορές στή Δύση. Εἶναι ἀμφίβολο ὅμως ἄν θά τίς βροῦν. Ὄχι μόνο γιατί ὁρισμένα προϊόντα, ὅπως τά συνήθη πορτοκάλια, πού ἀγοράζουν οἱ ἀνατολικοί, δέν

ἀπορροφοῦνται στή διεθνή ἀγορά (ἐκεῖ ζητοῦν τήν ποικιλία νάβελς) ἀλλά καί γιατί θά ὑπάρξει ὀξύτατος ἀνταγωνισμός ἀπό τίς ἄλλες μεσογειακές χῶρες, πού δέν συμμετέχουν στήν ΕΟΚ, ἔχουν συνάψει ὅμως εἰδικές συμφωνίες μέ τήν Κοινότητα, πού ἐπιτρέπουν τή μείωση τῶν δασμῶν στά εἰσαγόμενα στήν ΕΟΚ γεωργικά προϊόντα μέχρι 100 %. Σέ ὅλες τίς γερμανικές ἀγορές βρίσκει κανείς σήμερα πορτοκάλια τοῦ Ἰσραήλ καί τοῦ Μαρόκου. Γιατί θά καταφέρουμε νά ἐκτοπίσουμε τά προϊόντα αὐτά αὔριο ἀφοῦ δέν τό καταφέραμε μέχρι σήμερα παρά τή συμφωνία σύνδεσης; Φθηνότεροι πάντως δέν εἶναι πιθανό νά εἴμαστε. Ἐάν προσθέσουμε στήν τιμή, στήν ὁποία θά πρέπει νά πουλοῦν, π.χ. οἱ παραγωγοί ροδακίνων, τό προϊόν τους γιά νά ἐξασφαλίσουν ἕνα ἱκανοποιητικό εἰσόδημα, τό κόστος τῆς μεταφορᾶς, θά φτάσουμε σέ τελική τιμή πού εἶναι ἀντίστοιχη μέ τίς τιμές τῶν τρίτων χωρῶν, σέ τιμή ἄρα μή ἀνταγωνιστική. Ἡ Ἑλλάδα γι' αὐτό ἀκριβῶς ζήτησε στίς διαπραγματεύσεις νά ληφθεῖ ὑπ' ὄψη ἡ γεωγραφική της θέση καί νά τῆς ἐπιτραπεῖ νά ἐπιδοτεῖ τίς μεταφορές. Ἡ Κοινότητα δέν ἀποδέχθηκε μέχρι σήμερα τήν ἑλληνική αὐτή ἄποψη καί δέν πιστεύω νά τήν ἀποδεχθεῖ. Γιατί ἔτσι ἐξασφαλίζει στόν Ἰταλό καί Γάλλο παραγωγό τῶν ὁμοειδῶν προϊόντων πολύ χαμηλότερο κόστος καί τιμές. Τό κόστος μεταφορᾶς εἶναι σέ μᾶς τετραπλάσιο περίπου τοῦ ἰταλικοῦ.

Θέλω νά κλείσω μέ μιά γενική παρατήρηση.

Ἡ ἐμπειρία ἀπό τήν ἐπέκταση τῆς Κοινότητας στή Μεγ. Βρεττανία, Ἰρλανδία, καί Δανία ἔδειξε, ὅτι

ἡ δυναμική τῆς ἕνταξης μπορεῖ νά ὁδηγήσει σέ ἀποτελέσματα, τά ὁποῖα γιά ὅλους τούς συμμετέχοντες, πού ἐξέταζαν τό πρόβλημα στατικά, ἦταν ἀπρόβλεπτα. Ἡ μεγάλη ἀπόσταση τῆς Ἑλλάδας ἀπό τά κύρια καταναλωτικά κέντρα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ ὕπαρξη ἀναχρονιστικῶν δομῶν στήν παραγωγή καί ἐμπορία τῶν ἑλληνικῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, ἡ ἀπελευθέρωση τῶν συναλλαγῶν σέ μιά ἀγροτική οἰκονομία, πού ζεῖ ἀκόμη κάτω ἀπό καθεστώς αὐστηρῆς προστατευτικῆς πολιτικῆς, ἡ δραστηριότητα τῶν διεθνῶν ἑταιρειῶν τροφίμων, ἡ ἐπιθυμία τῶν χωρῶν τῆς κοινότητας νά ἐξακολουθήσουν χωρίς δεσμεύσεις τή μεσογειακή τους πολιτική, μποροῦν νά ὁδηγήσουν σέ δυσάρεστα ἀποτελέσματα ἀκόμη καί σέ τομεῖς, πού γιά τούς διαπραγματευτές τῆς Κυβέρνησης οἱ προοπτικές εἶναι εὐοίωνες. Σέ διεθνές συνέδριο πάνω στήν ἕνταξη οἱ ὑπηρεσιακοί παράγοντες τῆς Κοινότητας ἀνέφεραν, ὅτι ἡ Κοινότητα ἐπιδιώκει τή μείωση τῆς παραγωγῆς τοῦ λαδιοῦ καί γι' αὐτό σκέφτεται νά καταργήσει κάθε προστασία γιά τό λάδι τῆς ἐλιᾶς. Ὁ διοικητής τῆς Ἀγροτικῆς Τράπεζας γιά ν' ἀποδείξει ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἀρχίσει νά ἐφαρμόζει ἀνάλογη πολιτική, ἀνέφερε ὅτι ἡ Ἀγροτική Τράπεζα δέν ἐνισχύει πιά στή Λῆμνο τήν ἐλαιοπαραγωγή ἀλλά τή μελισσοκομία. Ἔχει κατατοπίσει ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση τούς ἐλαιοπαραγωγούς, ὅτι πρόθεσή της εἶναι νά μειώσει τήν ἐλαιοπαραγωγή, ὅτι θ' αὐξηθεῖ ὁ ἀνταγωνισμός ἀπό τά σπορέλαια κάθε εἴδους, ὅτι ἐμεῖς, σέ τελευταία ἀνάλυση, δέν θά εἴμαστε σέ θέση νά καθορίσουμε τήν τύχη ἑνός προϊόντος, πού εἶναι

ἀπό τά χαρακτηριστικά ἑλληνικά προϊόντα;

7η Ἐρώτηση: *Ἔχετε ὑποστηρίξει στό παρελθόν ὅτι ἡ Ἑλλάδα σάν περιφέρεια εἶναι λογικό νά ἀποτελεῖ στόχο καί ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης ἀπό τό κέντρο πού συνιστᾶ ἡ ΕΟΚ. Καί ἡ ἔνταξη θά δώσει τήν εὐχέρεια γιά ἐντατικότερη ἐκμετάλλευση τῆς χώρας μας ἀπό τά εὐρωπαϊκά μονοπώλια. Ἄν αὐτό εἶναι ἀκριβές, τότε ἡ ΕΟΚ θά ἔπρεπε νά ἐπιδιώξει τήν ὅσο γίνεται μεγαλύτερη διεύρυνσή της μέ χῶρες τῆς περιφέρειας γιά νά ἐξασφαλίσει ἔτσι μεγαλύτερο ζωτικό χῶρο ἐκμετάλλευσης. Ἀλλά ἡ πολιτική τῶν ἐννέα εἶναι ἀντίθετη. Δέν θέλουν διεύρυνση τῆς ΕΟΚ, ἀποδεικνύεται δέ ὅτι ἀκόμα καί τήν ἑλληνική ὑποψηφιότητα –πού τόσο τήν καλοδέχτηκαν ἐπίσημα– τήν ἀποκρούουν καί τορπιλίζουν μέ κάθε τρόπο, σέ σημεῖο ὥστε πρόσφατα νά ἐπισημάνετε κι ἐσεῖς αὐτή τήν ἀρνητική στάση τῆς κοινότητας. Πῶς συνδυάζεται ἡ ἄποψή σας ὅτι ἐπιδιώκουν νά ἐνταχθοῦμε γιά νά μᾶς ἐκμεταλλευθοῦν ἀνετότερα, μέ τήν ἀπροθυμία τους νά μᾶς κάμουν τό δέκατο μέλος τῆς ΕΟΚ;*

Ἀπάντηση: Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ χῶρες τῆς ΕΟΚ, ἀπ' τή σκοπιά τοῦ παρελθόντος, προσβλέπουν στή διεύρυνση τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς γιά τήν πλήρη ἐνσωμάτωση τῶν χωρῶν τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης στή μονοπωλιακή καπιταλιστική δομή τους. Ἡ μεγάλη κρίση ὅμως, πού ξέσπασε στό χῶρο τοῦ Δυτικοῦ καπιταλισμοῦ πού ἔχει κλονίσει ἤδη ἀποφασιστικά τά θεμέλια τῆς ΕΟΚ τῶν «ἐννέα»,

τούς ἔχει ὁδηγήσει σέ μιά ὀδυνηρή ἀναθεώρηση. Ἡ ἔνταξη τῶν χωρῶν τῆς Νότιας Εὐρώπης, ἐάν καί ὅταν προωθηθεῖ, θα πρέπει νά γίνει ἀπ' τήν πλευρά τους ἔτσι, ὥστε νά μήν ἀπωλέσουν τά προϊόντα τῶν χωρῶν τῶν «ἐννέα» κανένα ἀπ' τά πλεονεκτήματα πού σήμερα ἔχουν στό χῶρο τῆς Κοινότητας. Οἱ παρακάτω παρατηρήσεις διευκρινίζουν αὐτή τή τοποθέτηση.

Ὁ δασμολογικός ἀφοπλισμός τῆς Ἑλλάδας πραγματοποιεῖται μέ βάση τό χρονοδιάγραμμα τῆς Συμφωνίας Σύνδεσης Ἑλλάδας-ΕΟΚ. Εἶναι τό μόνο σκέλος τῆς Συμφωνίας Σύνδεσης πού λειτούργησε. Οὔτε τά δύο ἀπό τά τρία προγραμματισμένα χρηματοδοτικά πρωτόκολλα χορηγήθηκαν στήν Ἑλλάδα (ἐνῶ χορηγήθηκαν στήν Τουρκία), οὔτε προχώρησε ἡ «ἐναρμόνιση» τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Τό μόνο σαφές πρόσθετο πλεονέκτημα πού θά πρόσφερνε στούς «ἐννέα» ἡ ἔνταξη, θά ἦταν ἡ ἐλευθερία ἐγκατάστασης τῶν πολυεθνικῶν στήν Ἑλλάδα, ἡ ἀπελευθέρωση τῆς κίνησης τοῦ κεφαλαίου ἀπό περιορισμούς τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας καί ἡ κατάργηση τῶν δημοσιονομικῶν προνομίων πού προσφέρονται στίς ἑλληνικές ἐπιχειρήσεις (κίνητρα, ἀπαλλαγές, κ.λ.π.). Σ' ἕνα μέτρο, τό πρόβλημα γιά τίς ξένες ἐπιχειρήσεις ἔχει ξεπεραστεῖ μέ τόν 2687 καί τίς προνομιακές συμβάσεις πού οἱ Κυβερνήσεις τῆς Δεξιᾶς προσφέρουν στά μονοπωλιακά μεγαθήρια τῆς Δύσης. Τά μειονεκτήματα ὅμως πού προκύπτουν γιά τούς «ἐννέα» ἀπ' τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδας δέν εἶναι ἀσήμαντα. Πρῶτο, καθιερώνεται ἡ ἐλεύθερη μετακίνηση τοῦ ἐργατικοῦ μας δυναμικοῦ

πρός τίς χῶρες τῆς ΕΟΚ. Στά πλαίσια τῆς ἐντεινόμενης ἀνεργίας καί τῆς συνεχιζόμενης στασιμότητας στην ΕΟΚ, αὐτό ἀποτελεῖ μιά ἐφιαλτική προοπτική γιά τούς «ἐννέα». Τό γεγονός ὅμως ὅτι αὐτό εἶναι μειονέκτημα ἀπ' τή σκοπιά τῶν «ἐννέα» δέν τό μεταβάλλει σέ πλεονέκτημα γιά τήν Ἑλλάδα. Γιατί ἡ μετανάστευση τοῦ ἐργατικοῦ μας δυναμικοῦ ἀποτελεῖ πραγματική πληγή γιά τήν οἰκονομία μας. Ὁδηγεῖ στήν ἐρήμωση τῆς ὑπαίθρου, τήν ἀπώλεια τοῦ πιό ζωντανοῦ τμήματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἀγροτική μας οἰκονομία τό ἴδιο περίπου ἰσχύει ἀλλά τό πρόβλημα εἶναι πιό πολύπλοκο. Ἀπ' τήν πλευρά τῶν «ἐννέα», ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδας ἀποτελεῖ τό πρῶτο βῆμα γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἱσπανίας καί τῆς Πορτογαλίας.

Εἶναι ἀδύνατο γιά τούς «ἐννέα» νά ἀγνοήσουν τό γεγονός πώς οἱ ὅροι ἔνταξης τῆς Ἑλλάδας θά ἀποτελέσουν τό πλαίσιο γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἱσπανίας καί τῆς Πορτογαλίας. Εἶναι σαφές πώς ἡ ἔνταξη τῶν τριῶν αὐτῶν Μεσογειακῶν χωρῶν θά «χαλάσει» τήν ἀγορά τῶν Μεσογειακῶν ἀγροτικῶν προϊόντων – κάτι πού ἀφορᾶ ἄμεσα τήν Γαλλία καί τήν Ἰταλία. Τό γεγονός ὅτι οἱ «ἐννέα» προβλέπουν ζημιά γι' αὐτά τά προϊόντα τους, δέν σημαίνει πώς ἡ ζημιά αὐτή δέν θά ἐπεκταθεῖ καί στά ἀνάλογα ἀγροτικά προϊόντα τῶν τριῶν Μεσογειακῶν χωρῶν μετά τήν ἔνταξή τους.

Αὐτά ὅλα πρέπει νά τά δοῦμε στό πλαίσιο τῆς οἰκονομικῆς κρίσης πού περνᾶ ἡ Δύση. Γιατί ἡ κρίση ἔχει ὑπονομεύσει τά θεμέλια τῆς ΕΟΚ. Ἐπανέρχεται ὁ προστατευτισμός καί καταστρατηγεῖται σέ πολλά

σημεῖα ἡ Συμφωνία τῆς Ρώμης. Μέσα σ' αὐτό τό κλίμα, οἱ «ἐννέα» δέν ἔχουν τή διάθεση να προωθήσουν τή διεύρυνση τῆς ΕΟΚ. Ἡ διεύρυνση τῆς ΕΟΚ συνδέεται πιά μέ ἀναθεώρηση τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τῆς Κοινότητας, μέ τή διαμόρφωση μιᾶς συγκεκριμένης Μεσογειακῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς πού θά ἀπαλείψει τά ὁποιαδήποτε πλεονεκτήματα θά εἶχε ἡ ἔνταξη γιά ὁρισμένα προϊόντα τῆς Ἑλλάδας, τῆς Ἱσπανίας καί τῆς Πορτογαλίας. Αὐτή ἡ νέα Μεσογειακή Ἀγροτική Πολιτική θά ὑλοποιήσει τή γραμμή πλεύσης πού ἔδωσε ὁ Τιντεμάνς, δηλαδή θά ὁδηγήσει στή διαμόρφωση μιᾶς ΕΟΚ τῶν «δύο ταχυτήτων» καί θά ἑδραιώσει θεσμικά τή διάκριση ἀνάμεσα στίς μητροπόλεις καί τίς περιθωριακές χῶρες τῆς ΕΟΚ.

Ἐδῶ θά πρέπει νά ὑπευθυμίσουμε ὅτι ὁ κ. Παπαληγούρας –δηλαδή ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση– ἔχει ἀποδεχθεῖ «ἐκ τῶν προτέρων» τό κοινοτικό κεκτημένο ὄχι μόνο ὅπως ἔχει διαμορφωθεῖ μέχρι τώρα, ἀλλά καί ὅπως θά διαμορφωθεῖ ἀπό τούς «ἐννέα» μέχρι τήν ὥρα πού θά ἐνταχθεῖ ἡ Ἑλλάδα. Ἔχει δηλαδή ἡ Κυβέρνηση ἀποδεχθεῖ «ἐκ τῶν προτέρων» καί τή νέα, ὑπό διαμόρφωση, Μεσογειακή ἀγροτική πολιτική τῆς Κοινότητας, πού θά ἀπαλείψει τά ὅποια πλεονεκτήματα μποροῦσε νά ἔχει ἡ ἔνταξή μας γιά ὁρισμένα ἀγροτικά προϊόντα.

8η Ἐρώτηση: *Θά θέλατε νά μᾶς διευκρινίσετε ὅσο γίνεται ἀναλυτικότερα τό περιεχόμενο τῆς ἀναθεώρησης τῆς συμφωνίας σύνδεσης Ἑλλάδας-ΕΟΚ πού σέ πρόσφατο λόγο σας στήν Κρήτη προτείνατε; Θά*

θέλατε νά σχολιάσετε τήν πρόταση τοῦ «Οἰκονομικοῦ Ταχυδρόμου» νά ἀποφασισθεῖ ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς τό πάγωμα τῆς συμφωνίας σύνδεσης (σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τή μείωση τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν γιά τά προϊόντα πού ἀγοράζουμε ἀπό τήν ΕΟΚ) μέχρις ὅτου καί ἡ Κοινότητα ἐκπληρώσει τίς ὑποχρεώσεις της ἀπό τή συμφωνία αὐτή σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τά ἀγροτικά προϊόντα καί τό χρηματοδοτικό;

Ἀπάντηση: Ἀποδέχομαι ἀπόλυτα τήν πρόταση τοῦ «Οἰκονομικοῦ Ταχυδρόμου» νά ἀποφασισθεῖ ἀπό Ἑλληνικῆς πλευρᾶς τό πάγωμα τῆς Συμφωνίας Σύνδεσης –σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τή μείωση τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν γιά τά προϊόντα πού ἀγοράζουμε ἀπό τήν ΕΟΚ– μέχρις ὅτου ἡ Κοινότητα ἐκπληρώσει τίς ὑποχρεώσεις της ἀπό τή συμφωνία αὐτή σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τά ἀγροτικά προϊόντα καί τό χρηματοδοτικό. Ἡ στάση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης εἶναι πραγματικά ἀπαράδεκτη. Ἀποτελεῖ καί στόν οἰκονομικό τομέα πολιτική μειοδοσίας, πού ξεπηδᾶ ἀπό τήν καθοριστική ἐπιλογή της νά «ἀνήκομεν εἰς τήν Δύσιν», ἄσχετα ἀπό ἐπιπτώσεις, καί χωρίς ὅρους.

Για τήν ἀκρίβεια, δέν ἔχω προτείνει ἀναθεώρηση τῆς Συμφωνίας Σύνδεσης Ἑλλάδας-ΕΟΚ, ἀλλά τή σύναψη εἰδικῆς συμφωνίας πού ἐξασφαλίζει τόν Ἑλληνικό ἔλεγχο πάνω στή διακίνηση ἐμπορίου, κεφαλαίου καί ἐργασίας. Κι αὐτό, γιά νά καταστεῖ δυνατός ὁ ἐθνικός προγραμματισμός τῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς μας ἀνάπτυξης. Ἐπισημαίνω πώς ἡ Νορβηγία ἔχει συνάψει μία τέτοια εἰδική συμφωνία καί πώς τήν πρωθεῖ καί ἡ Γιουγκοσλαβία. Τό ἐρώτημα βέβαια εἶναι: Ἔχει ἡ Ἑλλάδα διαπραγματευτικά χαρτιά γιά τήν προώθηση μιᾶς τέτοιας εὐνοϊκῆς γιά τή χώρα μας, εἰδικῆς συμφωνίας; Ἡ ἀπάντηση εἶναι καταφατική. Γιατί οἱ ἐξαγωγές τῆς ΕΟΚ πρός τήν Ἑλλάδα εἶναι ὑπερδιπλάσιες τῶν ἐξαγωγῶν τῆς Ἑλλάδας πρός τήν ΕΟΚ (τό «Βῆμα» 13 Σεπτέμβρη 1977 σελ. 6). Ἡ ΕΟΚ ἔχει τεράστιο συμφέρον νά κρατήσει τίς Ἑλληνικές ἀγορές, ἰδιαίτερα στά πλαίσια τῆς μεγάλης κρίσης πού διέρχεται ἡ οἰκονομία της. Τό ἐρώτημα εἶναι ἄν θά ὑπάρξει κυβέρνηση στήν Ἑλλάδα πού θά ἀξιοποιήσει τή διαπραγματευτική μας δύναμη γιά νά προωθήσει τά συμφέροντα τῆς χώρας. Τήν ἀπάντηση σ' αὐτό θά δώσει ὁ Λαός.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑ.ΣΟ.Κ.

****

ΣΕΙΡΑ ΑΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΙΚΡΗ

A1/78 – Α. Γ. Παπανδρέου: Σκέψεις γιά τό ἀγροτικό πρόβλημα

A2/78 – Κιλελέρ – Ἀφιέρωμα στήν ἐπέτειο τοῦ 1978

A3/78 – Α. Γ. Παπανδρέου: Ἐδαφική ἀκεραιότητα καί ἐθνική ἐξωτερική πολιτική

A4/78 –Α΄ Συνεδρίαση τῆς Συνέλευσης τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ.

A5/78 – Α. Γ. Παπανδρέου: Συνέντευξη γιά τήν ΕΟΚ

A6/78 – Α. Γ. Παπανδρέου: Εἰσήγηση γιά τούς ἐπιστήμονες καί τούς καλλιτέχνες

A7/78 – Α. Γ. Παπανδρέου: Ὁμιλία στούς ἐργατοϋπάλληλους

A8/78 – Καθήκοντα μέλους τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ.

A9/78 – Ἡ θέση τῆς Γυναίκας στήν Κοινωνία

A10/78 – Ὑγεία – Περίθαλψη

A11/78 – Α. Γ. Παπανδρέου: Εἰσηγήσεις γιά ζύμωση (α)

A12/78 – Α. Γ. Παπανδρέου: Ἀποφασιστικές στιγμές

A13/78 – Εἰσήγηση πάνω στήν Πολιτική Οἰκονομία

***

ΣΕΙΡΑ Β:ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΕΓΑΛΗ

Κατευθυντήριες γραμμές Κυβερνητικῆς Πολιτικῆς τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. – Νοέμβρης '77.

Τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. στό Διεθνῆ Χῶρο

Ἀγροτική Οἰκονομία καί ΕΟΚ

B1/78 – Συνεδρίαση τῆς Κ.Ε. τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. στίς 25, 2612/78

B2/78 – Ἑλλάδα καί ΕΟΚ – Ὁ ἀντίλογος, ἔκδοση 1978

B3/78 – Ἡ ἀπειλή στό Αἰγαῖο, ἔκδοση 1978.

****

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΙΧΜΗ»

06/77 – Συντομιλίες μέ σοσιαλιστές

01/78 – J. Petraw: Καπιταλισμός καί τρίτος κόσμος.

02/78 – Α. Γ. Παπανδρέου: Γιά μιά σοσιαλιστική κοινωνία

03/78 – Α. Γ. Παπανδρέου: Μετάβαση στό σοσιαλισμό

ΠΑ.ΣΟ.ΚΙ.